

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

4 päivänä syyskuuta 2018 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettava pakollinen vakuutus – Direktiivi 72/166/ETY – 3 artiklan 1 kohta – Toinen direktiivi 84/5/ETY – 1 artiklan 4 kohta – Velvollisuus tehdä vakuutussopimus – Yksityisalueelle pysäköity ajoneuvo – Korvauselimen oikeus vaatia korvausta vakuuttamattoman ajoneuvon omistajalta

Asiassa C-80/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöä, jonka Supremo Tribunal de Justiça (ylin yleinen tuomioistuin, Portugali) on esittänyt 7.2.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.2.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Fundo de Garantia Automóvel

vastaan

Alina Antónia Destapado Pão Mole Juliana ja

Cristiana Micaela Caetano Juliana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz ja J. Malenovský sekä tuomarit E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (esittelevä tuomari), M. Berger, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M. Vilaras ja E. Regan,

julkisasiamies: M. Bobek,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 30.1.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Portugalin hallitus, asiamiehinnään L. Inez Fernandes, M. Figueiredo ja T. Larsen,
- Saksan hallitus, asiamiehinnään T. Henze ja M. Hellmann,
- Irlanti, asiamiehinnään M. Browne, G. Hodge, E. Creedon ja A. Joyce, avustajanaan G. Gilmore, BL,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään V. Ester Casas,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan P. Garofoli, avvocato dello Stato,
- Latvian hallitus, asiamiehinään I. Kucina ja G. Bambāne,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään S. Brandon, C. Brodie, R. Fadoju ja G. Brown, avustajanaan A. Bates, barrister,
- Euroopan komissio, asiamiehinään K.-P. Wojcik ja B. Rechena,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.4.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 24.4.1972 annetun neuvoston direktiivin 72/166/ETY (EYVL 1972, L 103, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 11.5.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2005/14/EY (EUVL 2005, L 149, s. 14) (jäljempänä ensimmäinen direktiivi), 3 artiklan ja moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 30.12.1983 annetun toisen neuvoston direktiivin 84/5/ETY (EYVL 1984, L 8, s. 17), sellaisena kuin se on muutettuna 11.5.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2005/14/EY (EUVL 2005, L 149, s. 14) (jäljempänä toinen direktiivi), 1 artiklan 4 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat yhtäältä Fundo de Garantia Automóvel (liikennevakuutusrahasto, Portugali) ja toisaalta Alina Antónia Destapado Pão Mole Juliana ja Cristiana Micaela Caetano Juliana ja jossa liikennevakuutusrahasto vaatii takautumisoikeuden perusteella näitä maksamaan sille korvaukset, jotka se on maksanut sellaisen onnettomuuden uhreille, jossa osallisena oli Destapado Pão Mole Julianan omistama ja tämän pojan kuljettama ajoneuvo.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta 16.9.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/103/EY (EUVL 2009, L 263, s. 11) kumottiin muun muassa ensimmäinen ja toinen direktiivi. Kun otetaan huomioon pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aika, on nämä kaksi viimeksi mainittua direktiiviä kuitenkin otettava huomioon.
- 4 Ensimmäisen direktiivin 1 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

1. ”ajoneuvolla” moottoriajoneuvoa, joka on tarkoitettu kulkemaan mekaanisella voimalla maata mutta ei raiteita pitkin, sekä kytkettyä tai irrallista perävaunua;

– – ”

- 5 Kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava, jollei 4 artiklasta muuta johdu, tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sellaisten ajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta on otettu liikennevakuutus, joilla on pysyvä kotipaikka sen alueella. Vakuutetun vastuun laajuus sekä vakuutusturvan ehdot määräytyvät näiden toimenpiteiden mukaisesti.”

- 6 Kyseisen direktiivin 4 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Jäsenvaltio voi poiketa 3 artiklasta, jos kyseessä ovat:

- a) tietyt julkisoikeudelliset tai yksityisoikeudelliset luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt; kyseisen jäsenvaltion on laadittava luettelo tällaisista henkilöistä ja toimitettava se tiedoksi muille jäsenvaltioille ja komissioille.

Tällaisen poikkeuksen tekvän jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että korvausta maksetaan vahingoista tai vammoista, joita näille henkilöille kuuluvat ajoneuvot ovat aiheuttaneet muiden jäsenvaltioiden alueilla. – –

- b) tietyntyyppiset ajoneuvot tai erityistyyppisellä rekisterikilvellä varustetut ajoneuvot; kyseisen jäsenvaltion on laadittava luettelo tällaisista ajoneuvotyypeistä tai ajoneuvoista ja [toimitettava] se tiedoksi muille jäsenvaltioille ja [komissiolle].

Siinä tapauksessa jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän kohdan ensimmäisessä alakohdassa mainittuja ajoneuvoja kohdellaan samalla tavalla kuin ajoneuvoja, joita ei ole vakuutettu 3 artiklan 1 kohdassa säädetyn mukaisesti. – –”

- 7 Toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Jokaisen jäsenvaltion on perustettava tai valtuutettava elin suorittamaan korvausta ainakin vakuuttamisvelvollisuuden vastuurajoihin saakka omaisuusvahingoista tai henkilövahingoista, jotka on aiheuttanut tuntematon ajoneuvo tai ajoneuvo, jonka osalta ei ole täytetty 1 kohdassa tarkoitettua vakuuttamisvelvollisuutta.

Ensimmäisessä alakohdassa ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta pitää elimen suorittamaa korvausta ensisijaisena tai toissijaisena eikä oikeutta järjestää korvausvaatimusten sovittelua kyseisen elimen ja vahingosta korvausvastuussa olevan henkilön tai olevien henkilöiden ja muiden vakuutuksenantajien tai sosiaaliturvalaitosten välillä, joilta vaaditaan korvausta vahingon kärsineelle samasta vahingosta. Jäsenvaltiot eivät kuitenkaan saa sallia elimen asettavan korvauksen maksamisen ehdoksi, että vahingon kärsijän on jollakin tavoin osoitettava vastuussa olevan henkilön olevan kyvytön maksamaan tai kieltäytyvän maksamasta.”

Portugalin oikeus

- 8 Pakollisesta liikennevakuutuksesta 31.12.1985 annetun asetuksen nro 522/85 (Decreto-Lei n.º 522/85 – Seguro Obrigatório de Responsabilidade Civil Automóvel) (Diário da República, I-sarja, nro 301, kuudes lisäys, 31.12.1985), sellaisena kuin se oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana (jäljempänä asetus nro 522/85), 1 §:n 1 momentissa säädetään, että jokaisella, joka voidaan asettaa vastuuseen kolmansille maaliikenneajoneuvolla, sen perävaunulla tai puoliperävaunulla aiheutetuista henkilö- tai omaisuusvahingoista johtuvan aineellisen tai aineettoman vahingon korvaamisesta on tällaisen ajoneuvon käyttämiseksi oltava tämän asetuksen mukainen vakuutus, joka kattaa mainitun vastuun.

- 9 Kyseisen asetuksen 2 §:n mukaan velvollisuus ottaa vakuutus on pääsääntöisesti ajoneuvon omistajalla.
- 10 Mainitun asetuksen 8 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, että vakuutussopimus kattaa vakuutuksenottajan, 2 §:ssä mainittujen henkilöiden, joilla on vakuuttamisvelvollisuus, ja ajoneuvon laillisten haltijoiden ja kuljettajien vahingonkorvausvastuun sekä korvaukset moottoriajoneuvon varkauteen, ryöstöön tai käyttövarkauteen taikka tahallisesti aiheutettuihin liikennevahinkoihin syyllistyneiden henkilöiden aiheuttamista vahingoista, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.
- 11 Asetuksen nro 522/85 21 §:n mukaan liikennevakuutusrahaston on suoritettava korvaukset liikennevahingoista, jotka on aiheutettu ajoneuvoilla, joihin sovelletaan velvollisuutta ottaa pakollinen vakuutus moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta ja jotka on rekisteröity muun muassa Portugalissa tämän asetuksen säännösten mukaisesti.
- 12 Kyseisen asetuksen 25 §:ssä säädetään, että korvauksen tultua suoritetuksi vahinkoa kärsineen oikeudet siirtyvät liikennevakuutusrahastolle, jolla on myös oikeus saada laillista viivästyskorkoa ja hyvitys korvauksen suorittamisesta aiheutuneista kuluista, ja että liikennevakuutusrahasto voi nostaa kanteen niitä henkilöitä vastaan, joilla on vakuuttamisvelvollisuus mutta jotka eivät ole ottaneet vakuutusta. Liikennevakuutusrahastolla on myös oikeus vaatia korvauksena suorittamiaan määriä mahdollisilta muilta vahingosta vastuussa olevilta tahoilta.
- 13 Siviililain 503 §:n 1 momentissa säädetään, että se, joka tosiasiallisesti hallitsee mitä tahansa maaliikenneajoneuvoa ja käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa, myös kolmatta apuna käyttäen, vastaa ajoneuvon käyttämisestä aiheutuvasta vaarasta johtuvista vahingoista, vaikka ajoneuvo ei olisi liikenteessä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 14 Portugalissa rekisteröidyn moottoriajoneuvon omistaja Destapado Pão Mole Juliana oli terveysongelmien vuoksi lopettanut kyseisellä ajoneuvolla ajamisen ja säilytti sitä kotipihallaan, mutta hän ei kuitenkaan ollut ryhtynyt toimiin sen poistamiseksi virallisesti liikennekäytöstä.
- 15 Destapado Pão Mole Julianan poika otti 19.11.2006 kyseessä olevan ajoneuvon hallintaansa ilman äitinsä lupaa ja hänen tietämättään ja ajoi tieltä ulos, minkä seurauksena sekä kuljettaja että kaksi muuta kyseisessä ajoneuvossa matkustajana ollutta henkilöä menehtyivät.
- 16 Destapado Pão Mole Julianalla ei ollut mainittuna ajankohtana vakuutusta kyseisen ajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta.
- 17 Liikennevakuutusrahasto maksoi korvausta kyseessä olevasta onnettomuudesta aiheutuneista vahingoista ajoneuvon matkustajien oikeudenomistajille ja nosti sittemmin Destapado Pão Mole Julianaa ja kuljettajan tytärtä Caetano Julianaa vastaan kanteen, jossa se vaati 437 345,85 euron suuruisen summan korvaamista.
- 18 Puolustukseen Destapado Pão Mole Juliana vetosi muun muassa siihen, ettei hän ollut vastuussa vahingosta, ja siihen, ettei hänellä ollut velvollisuutta tehdä vakuutussopimusta kyseisen ajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta, koska hän oli säilyttänyt ajoneuvoansa kotipihallaan eikä hän aikonut käyttää sitä liikenteessä.
- 19 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien piti liikennevakuutusrahaston vaatimuksia osittain perusteltuina ja katsoi, että se, ettei ajoneuvon omistaja aikonut käyttää ajoneuvoa liikenteessä ja ettei hän ollut vastuussa vahingosta, ei poistanut velvollisuutta tehdä vakuutussopimusta kyseisen

ajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta. Kyseisen tuomioistuimen mukaan mainitulla sopimuksella varmistetaan korvausten maksaminen liikenneonnettomuudessa vahinkoa kärsineille myös silloin, kun ajoneuvo on varastettu.

- 20 Destapado Pão Mole Juliana valitti ensimmäisen oikeusasteen tuomiosta Tribunal da Relaçãoon (ylioikeus, Portugali).
- 21 Kyseinen tuomioistuin katsoi, ettei velvollisuutta tehdä liikennevakuutus sopimusta ollut eikä Destapado Pão Mole Julianalla ollut vastuuta vahingosta, joten se kumosi ensimmäisen oikeusasteen tuomion ja hylkäsi liikennevakuutusrahaston kanteen.
- 22 Liikennevakuutusrahasto vetoaa Supremo Tribunal de Justiçaan (ylin yleinen tuomioistuin, Portugali) tekemänsä valituksen tueksi siihen, että ajoneuvoihin liittyvistä vaaroista seuraa velvollisuus ottaa ajoneuvoille liikennevakuutus, vaikka ajoneuvot eivät olisikaan liikennekäytössä. Liikennevakuutusrahasto pyytää myös, että unionin tuomioistuimelta kysytään, onko liikennevakuutusrahastolla asetuksen nro 522/85 25 §:n nojalla oleva takautumisoikeus riippumaton siviililain 503 §:n 1 momentissa säädetystä kansallisesta vahingonkorvaussäännöstöstä.
- 23 Supremo Tribunal de Justiça toteaa, että sen käsiteltäväksi saatettu valitus herättää kysymyksen siitä, perustuuko ajoneuvon omistajan velvollisuus tehdä vakuutus sopimus ajoneuvonsa käyttöön liittyvän vastuun varalta pelkästään siihen, että tämä on ajoneuvon omistusoikeuden haltija, vai eikö kyseistä velvollisuutta ole, kun omistaja on päättänyt poistaa ajoneuvon liikennekäytöstä ja ajoneuvo on poissa yleisiltä teiltä.
- 24 Unionin tuomioistuimen 4.9.2014 antamasta tuomiosta Vnuk (C-162/13, EU:C:2014:2146) seuraa, että ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetyn ajoneuvon käytön käsitteen piiriin kuuluu kaikenlainen ajoneuvon tavanomaista käyttötarkoitusta vastaava käyttö.
- 25 Pääasia poikkeaa kuitenkin mainittuun tuomioon johtaneesta asiasta siinä, että nyt käsiteltävässä asiassa ei ollut tehty vakuutus sopimusta ja ajoneuvon omistaja oli päättänyt poistaa ajoneuvon liikennekäytöstä ja säilyttää sitä yksityisalueella ja ajoneuvoa käytettiin mainitun omistajan tietämättä ja ilman lupaa.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin näyttää katsovan, ettei tällaisessa tilanteessa ole velvollisuutta ottaa kyseessä olevan ajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun kattavaa vakuutusta.
- 27 Mainitun tuomioistuimen mukaan vakuuttamisvelvollisuus tulisi kyseeseen ainoastaan silloin, kun kyseessä olevan ajoneuvon omistaja ensinnäkin käyttää ajoneuvoa liikenteessä tai tilanteessa, josta aiheutuu vaaraa moottoriliikenteelle, ja toiseksi, kun omistaja voi olla kolmansiin nähden vastuussa kyseisen ajoneuvon käyttämisestä johtuvista vahingoista. Olisi suhteetonta katsoa, että kyseinen velvollisuus koskee omistajaa, kun tämä on päättänyt poistaa ajoneuvonsa liikennekäytöstä ja liikennevahinko aiheutuu siitä, että kyseinen ajoneuvo on otettu laittomasti käyttöön ja sitä ajetaan ilman omistajan lupaa.
- 28 Mainittu tuomioistuin toteaa myös, että koska toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu elin suorittaa kyseisen säännöksen mukaan korvauksen ainoastaan, kun vahingot on aiheuttanut ajoneuvo, jonka osalta ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua vakuuttamisvelvollisuutta ei ole täytetty, tarkoittaisi vakuuttamisvelvollisuuden puuttuminen Destapado Pão Mole Julianan kaltaisessa tilanteessa olevalta henkilöltä sitä, ettei liikennevakuutusrahaston olisi suoritettava korvausta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa.
- 29 Lisäksi toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdan toinen alakohta herättää mainitun tuomioistuimen mukaan epäilyksen siitä, voidaanko ajoneuvon omistaja asettaa vastuuseen ainoastaan omistajuuden perusteella, vai onko vastuu rajoitettu tapauksiin, joissa omistajan voidaan katsoa siviilioikeudellisesti vastaavan onnettomuudesta aiheutuneista vahingoista.

30 Erityisesti herää kysymys siitä, voiko liikennevakuutusrahasto nostaa kanteen ajoneuvon sellaista omistajaa vastaan, joka ei ole noudattanut velvollisuuttaan tehdä vakuutus sopimus kyseisen ajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta, ja vaatia uhreille maksamiensa korvausten maksamista sille takautumisoikeuden nojalla riippumatta siitä, onko omistaja siviilioikeudellisesti vastuussa kyseessä olevan onnettomuuden perusteella, vai voiko liikennevakuutusrahasto nostaa kanteen ainoastaan, kun kyseisen vastuun syntymisen edellytykset, erityisesti siviililain 503 §:n 1 momentissa tarkoitettu ajoneuvon hallintaa koskeva edellytys, täyttyvät.

31 Tässä tilanteessa Supremo Tribunal de Justiça on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [ensimmäisen direktiivin] 3 artiklaa tulkittava siten, että ajoneuvon omistajalla on velvollisuus ottaa liikennevakuutus myös silloin, kun hän on poistanut ajoneuvon liikennekäytöstä ja säilyttää sitä yksityisellä pihalla poissa yleisiltä teiltä,

tai

riippumatta vastuusta, joka [liikennevakuutusrahastolla] on kolmansia vahinkoa kärsineitä osapuolia kohtaan, onko erityisesti tapauksissa, joissa moottoriajoneuvoa on käytetty luvatta, niin, että tällöin ajoneuvon omistajalla ei ole vakuuttamisvelvollisuutta?

2) Onko [toisen direktiivin] 1 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että [liikennevakuutusrahastolla], joka suoritti, koska liikennevakuutusta ei ollut otettu, kolmansille korvauksia liikennevahingosta, joka oli aiheutettu sellaisella ajoneuvolla, joka oli ajoneuvon omistajan tietämättä ja ilman tämän lupaa siirretty pois yksityisalueelta, jolla sitä säilytettiin liikennekäytöstä poistettuna, on kolmansilta siirtynyt oikeus vaatia korvausta ajoneuvon omistajalta, riippumatta siitä, onko tämä vastuussa liikennevahingosta,

tai

riippuuko [liikennevakuutusrahastolle] kolmansilta siirtynyt oikeus vaatia korvausta ajoneuvon omistajalta siitä, täytyvätkö vahingonkorvausvastuuta koskevat edellytykset eli erityisesti se edellytys, että omistaja hallitsi vahinkohetkellä tosiasiallisesti ajoneuvoa?”

32 Unionin tuomioistuimen kirjaamoon 28.8.2017 jättämällään kirjeellä Irlanti pyysi Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 16 artiklan kolmannen kohdan nojalla, että unionin tuomioistuin kokoontuisi suurena jaostona.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään selvittää lähinnä, onko ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavan vakuutuksen ottaminen on pakollista, kun ajoneuvon omistaja on omasta tahdostaan päättänyt säilyttää ajoneuvoa yksityisalueella ilman aikomusta ajaa sillä.

34 Tämä kysymys perustuu siihen, että liikennevakuutusrahasto vaati asetuksen nro 522/85 25 §:n nojalla takautumisoikeutensa perusteella Destapado Pão Mole Julianaa maksamaan sille korvaukset, jotka se oli maksanut sellaisen onnettomuuden uhreille, jossa osallisena oli hänen ajoneuvonsa, koska hänellä oli yhtäältä velvollisuus tehdä sopimus kyseisen ajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta

vakuutuksesta ja koska hän oli toisaalta laiminlyönyt tämän velvollisuutensa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä lähinnä sitä, olisiko mainitulla ajoneuvolla edellisessä kohdassa kuvatussa tilanteessa tullut olla tällainen vakuutus.

- 35 Tämän täsmennyksen jälkeen on syytä tuoda esiin, että ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava, jollei kyseisen direktiivin 4 artiklasta muuta johdu, tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sellaisten ajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta on otettu liikennevakuutus, joilla on pysyvä kotipaikka sen alueella.
- 36 Ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa, joka on sanamuodoltaan hyvin yleinen, jäsenvaltiot velvoitetaan siten ottamaan käyttöön omassa oikeusjärjestyksessään ajoneuvojen yleinen vakuuttamisvelvollisuus (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Csonka ym., C-409/11, EU:C:2013:512, 24 kohta).
- 37 Näin ollen jokaisella jäsenvaltiolla on velvollisuus varmistaa, jollei kyseisen direktiivin 4 artiklassa säädetystä poikkeuksista muuta johdu, että sellaisella ajoneuvolla, jolla on pysyvä kotipaikka sen alueella, on vakuutusyhtiön kanssa tehty liikennevakuutussopimus, jotta näin taattaisiin kyseisen ajoneuvon käyttöön liittyvä vastuu vähintäänkin unionin oikeudessa määritellyissä rajoissa (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Csonka ym., C-409/11, EU:C:2013:512, 28 kohta).
- 38 Ajoneuvon käsite määritellään ensimmäisen direktiivin 1 artiklan 1 alakohdassa, jonka mukaan ajoneuvolla tarkoitetaan ”moottoriajoneuvoa, joka on tarkoitettu kulkemaan mekaanisella voimalla maata – – pitkin”. Tämä määritelmä on riippumaton siitä, mihin kyseistä ajoneuvoa käytetään tai voidaan käyttää (tuomio 4.9.2014, Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, 38 kohta ja tuomio 28.11.2017, Rodrigues de Andrade, C-514/16, EU:C:2017:908, 29 kohta).
- 39 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 63–65 kohdassa esittänyt, tällainen määritelmä tukee ajoneuvon käsitteen objektiivista tulkintaa, joka on riippumaton ajoneuvon omistajan tai jonkun muun henkilön aikomuksesta tosiasiallisesti käyttää ajoneuvoa.
- 40 Lisäksi on syytä korostaa, että toisin kuin esimerkiksi asioissa, jotka johtivat 4.9.2014 annettuun tuomioon Vnuk (C-162/13, EU:C:2014:2146), 28.11.2017 annettuun tuomioon Rodrigues de Andrade (C-514/16, EU:C:2017:908) ja 20.12.2017 annettuun tuomioon Núñez Torreiro (C-334/16, EU:C:2017:1007), joissa unionin tuomioistuimen oli sellaisten ajoneuvojen osalta, joille oli otettu vakuutus ajoneuvon käyttöön liittyvän vastuun varalta, täsmennettävä, millaiset vakuutetun ajoneuvon käyttötilanteet vakuutus kattaa, pääasia koskee tästä erillistä kysymystä vakuuttamisvelvollisuuden laajuudesta, ja tämä kysymys on oikeusvarmuuden vuoksi ratkaistava ensin eli ennen kuin kyseessä oleva ajoneuvo mahdollisesti joutuu onnettomuuteen.
- 41 Näin ollen se, että unionin tuomioistuin on edeltävässä kohdassa mainituissa tuomioissaan olennaisilta osin katsonut, että ainoastaan tapaukset, joissa vakuutettua ajoneuvoa käytetään liikennevälineenä ja jotka näin ollen kuuluvat ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tai direktiivin 2009/103 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun ajoneuvon käytön käsitteen piiriin, voivat johtaa siihen, että ajoneuvon aiheuttama vahinko tulee vakuutuksenantajan korvattavaksi liikennevakuutussopimuksen perusteella, ei suinkaan tarkoita sitä, että vakuuttamisvelvollisuus määräytyisi sen mukaan, käytetäänkö kyseessä olevaa ajoneuvoa tosiasiallisesti liikennevälineenä tiettyinä ajankohtana.
- 42 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että ajoneuvo, joka on rekisteröity ja jota ei siis ole poistettu virallisesti liikennekäytöstä ja joka on liikennekelpoinen, vastaa ensimmäisen direktiivin 1 artiklan 1 alakohdassa olevaa ajoneuvon käsitettä, eikä se näin ollen lakkaa kuulumasta kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa mainitun vakuuttamisvelvollisuuden piiriin ainoastaan sen perusteella, ettei ajoneuvon omistajalla enää ole aikomusta ajaa ajoneuvolla ja että hän säilyttää sitä yksityisalueella.

- 43 Edellä esitettyä tulkintaa ei aseteta kyseenalaiseksi Irlannin sekä Saksan, Italian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusten väitteellä, jonka mukaan yleisen vakuuttamisvelvollisuuden soveltamisalan laaja tulkinta ei ole tarpeen, koska toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu elin voi korvata pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa aiheutuneet vahingot.
- 44 Kuten kyseisen säännöksen sanamuodosta ilmenee, siinä asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus perustaa elin suorittamaan korvausta ainakin unionin oikeudessa säädettyjen vakuuttamisvelvollisuuden vastuurajoihin saakka omaisuus- tai henkilövahingoista, jotka on aiheuttanut muun muassa ajoneuvo, jolle ei ole otettu kyseistä vakuutusta.
- 45 Tällaisen kansallisen elimen suorittama korvaus on siis tarkoitettu viimesijaiseksi vaihtoehdoksi, josta on säädetty yksinomaan tässä säännöksessä tarkoitettujen tilanteiden varalta, eikä sillä voida katsoa toteutettavan järjestelmää, joka takaisi sen, että moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta on olemassa liikennevakuutus muissa kuin kyseisissä tapauksissa (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Csonka ym., C-409/11, EU:C:2013:512, 30–32 kohta).
- 46 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 34 kohdassa todennut, toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua korvausvelvollisuuden laajuus on yhtenevä ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetyn yleisen vakuuttamisvelvollisuuden laajuuden kanssa, siltä osin kuin on kyse tunnistetun ajoneuvon aiheuttamista vahingoista. Tällaisessa tilanteessa kyseisen elimen korvausvelvollisuutta ei näin ollen voida laajentaa kattamaan myös tapauksia, joissa vahingossa osallisena olleen ajoneuvon osalta ei ollut vakuuttamisvelvollisuutta.
- 47 Lisäksi tämän tuomion 38–42 kohdassa omaksutun tulkinnan avulla voidaan saavuttaa tavoite, joka koskee liikennevakuutusdirektiiveissä tarkoitettua moottoriajoneuvojen aiheuttamien onnettomuuksien uhrien suojaamista ja johon unionin lainsäätäjä on pyrkinyt jatkuvasti ja yhä voimallisemmin (tuomio 28.11.2017, Rodrigues de Andrade, C-514/16, EU:C:2017:908, 32 ja 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tämä tulkinta takaa sen, että kyseiset vahinkoa kärsineet saavat joka tapauksessa korvauksen joko vakuutuksenantajalta tässä tarkoituksessa tehdyn sopimuksen nojalla tai toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua elimeltä, jos onnettomuudessa osallisena olleelle ajoneuvolle ei ole otettu vakuutusta tai ajoneuvo on tuntematon.
- 48 Pääasiassa unionin tuomioistuimelle toimitetuista asiakirjoista ilmenee, että Destapado Pão Mole Julianan ajoneuvolla oli pysyvä kotipaikka jäsenvaltion alueella, nimittäin Portugalissa. Kyseinen ajoneuvo oli pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana edelleen rekisteröitynä kyseisessä jäsenvaltiossa.
- 49 Lisäksi tämä ajoneuvo oli ajokelpoinen, minkä osoittaa se, että Destapado Pão Mole Julianan poika ajoi sitä onnettomuuden sattuessa.
- 50 Näissä olosuhteissa ajoneuvo kuului ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa mainitun vakuuttamisvelvollisuuden piiriin.
- 51 Kuten edellä esitetystä ilmenee, sillä, että Destapado Pão Mole Juliana säilytti ajoneuvoa yksityisalueella, toisin sanoen kotipihallaan, ennen kuin hänen poikansa otti ajoneuvon hallintaansa, ja sillä, että Destapado Pão Mole Julianalla ei enää ollut aikomusta ajaa ajoneuvolla, ei ole merkitystä tältä osin.
- 52 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että ensimmäisen direktiivin 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavan vakuutuksen ottaminen on pakollista, kun kyseessä oleva ajoneuvo on edelleen rekisteröitynä jäsenvaltiossa ja se on liikennekelpoinen mutta ajoneuvon omistaja on omasta tahdostaan päättänyt säilyttää ajoneuvoa yksityisalueella ilman aikomusta ajaa sillä.

Toinen kysymys

- 53 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelelee lähinnä, onko toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kyseisessä säännöksessä tarkoitettulla elimellä on oikeus nostaa kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla oli velvollisuus ottaa liikennevakuutus ajoneuvolle, joka aiheutti kyseisen elimen korvaamat vahingot, mutta joka ei tehnyt tällaista vakuutus sopimusta, vaikka kyseessä oleva henkilö ei olisi siviilioikeudellisesti vastuussa onnettomuudesta, jossa kyseiset vahingot syntyivät.
- 54 Tältä osin on syytä todeta, että toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa jäsenvaltioille annetaan nimenomaisesti mahdollisuus tehdä mainitun elimen korvaustehtävästä toissijainen ja säätää tämän elimen takautumisoikeudesta vahingosta vastuussa olevia kohtaan sekä suhteista muihin vakuutuksenantajiin tai sosiaaliturva elimiin, joilla on velvollisuus suorittaa korvaus saman vahinkotapahtuman uhrille (ks. vastaavasti tuomio 4.12.2003, Evans, C-63/01, EU:C:2003:650, 32 kohta).
- 55 Vaikka unionin lainsäätäjän tarkoitus on ollut jättää jäsenvaltioiden oikeudeksi säätää toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa tarkoitettun korvaus elimen takautumisoikeudesta muun muassa vahingosta korvaus vastuussa olevaa tai olevia henkilöitä kohtaan, se ei kuitenkaan ole yhdenmukaistanut tällaisen elimen takautumis vaatimukseen liittyviä eri seikkoja ja erityisesti sellaisten muiden henkilöiden määrittämistä, joihin takautumisoikeus voi kohdistua. Tämä seikka kuuluu jokaisen jäsenvaltion kansallisen oikeuden piiriin, kuten komissiokin on korostanut.
- 56 Kansallisessa lainsäädännössä voidaan näin ollen säätää, että kun vahingossa osallisena olleen ajoneuvon omistaja on laiminlyönyt kansallisen oikeuden mukaisen velvollisuutensa vakuuttaa kyseinen ajoneuvo, kuten nyt käsiteltävässä tapauksessa, mainittu korvaus elin voi nostaa takautumiskanteen vahingosta vastuussa olevan tai olevien henkilöiden lisäksi myös kyseessä olevaa omistajaa vastaan riippumatta siitä, vastaako omistaja siviilioikeudellisesti onnettomuuden sattumisesta.
- 57 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että toisen direktiivin 1 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kyseisessä säännöksessä tarkoitettulla elimellä on oikeus nostaa kanne vahingosta vastuussa olevan tai olevien henkilöiden lisäksi myös sellaista henkilöä vastaan, jolla oli velvollisuus ottaa liikennevakuutus ajoneuvolle, joka aiheutti kyseisen elimen korvaamat vahingot, mutta joka ei ollut tehnyt tällaista vakuutus sopimusta, vaikka kyseessä oleva henkilö ei olisi siviilioikeudellisesti vastuussa onnettomuudesta, jossa kyseiset vahingot syntyivät.

Oikeudenkäyntikulut

- 58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 24.4.1972 annetun neuvoston direktiivin 72/166/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 11.5.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2005/14/EY, 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun**

varalta otettavan vakuutuksen ottaminen on pakollista, kun kyseessä oleva ajoneuvo on edelleen rekisteröitynä jäsenvaltiossa ja se on liikennekelpoinen mutta ajoneuvon omistaja on omasta tahdostaan päättänyt säilyttää ajoneuvoa yksityisalueella ilman aikomusta ajaa sillä.

- 2) Moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavaa vakuutusta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 30.12.1983 annetun toisen neuvoston direktiivin 84/5/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 11.5.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2005/14/EY, 1 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan kyseisessä säännöksessä tarkoitettulla elimellä on oikeus nostaa kanne vahingosta vastuussa olevan tai olevien henkilöiden lisäksi myös sellaista henkilöä vastaan, jolla oli velvollisuus ottaa liikennevakuutus ajoneuvolle, joka aiheutti kyseisen elimen korvaamat vahingot, mutta joka ei tehnyt tällaista vakuutussopimusta, vaikka kyseessä oleva henkilö ei olisi siviilioikeudellisesti vastuussa onnettomuudesta, jossa kyseiset vahingot syntyivät.

Allekirjoitukset